

KHỦNG HOẢNG KINH TẾ Ở LIÊN MINH CHÂU ÂU: TÁC ĐỘNG VÀ GIẢI PHÁP ỨNG PHÓ

PGS.TS. Nguyễn Quang Thuấn
Viện Nghiên cứu Châu Âu

Cuộc khủng hoảng kinh tế hiện nay đang tác động mạnh mẽ tới hầu hết các nước trên thế giới, cũng như Liên minh Châu Âu. Trong thời gian vừa qua, Liên minh Châu Âu đã có rất nhiều nỗ lực để hạn chế những tác động này. Tuy nhiên, trên thực tế nền kinh tế của EU nói chung, của các nước thành viên nói riêng còn gặp rất nhiều khó khăn. Hội nghị thượng đỉnh EU diễn ra tại Brussel trong 2 ngày 18 và 19 tháng 6 vừa qua cũng đặt trọng tâm thảo luận nhiều nội dung liên quan đến cuộc khủng hoảng này và những biện pháp phòng ngừa trong tương lai.

Bài viết này sẽ phân tích tác động của cuộc khủng hoảng kinh tế ở Liên minh Châu Âu, những giải pháp ứng phó và triển vọng phát triển trong thời gian tới.

1. Tác động khủng hoảng kinh tế ở Liên minh Châu Âu

- Về tăng trưởng kinh tế

Theo báo cáo của Tổng cục Kinh tế - Tài chính của Ủy ban Châu Âu vào tháng 3/2009, tăng trưởng GDP của các nước thành viên đều ở mức tăng trưởng âm trong năm 2009 và dự kiến phục hồi trong năm 2010

khi các chính sách kinh tế phát huy tác dụng¹. Tuy nhiên, mức tăng trưởng kinh tế của EU theo dự báo mới nhất của Ủy ban Châu Âu (3/2009) trong năm 2009 sẽ tăng trưởng âm, với -4%, mức này cao hơn so với mức -2,5% được dự báo trong tháng 1/2009. Một số nền kinh tế chủ chốt trong EU như Đức được dự báo có mức tăng trưởng -5,5%, -4% đối với Italia, -4,5% đối với Anh và -3% đối với Pháp và Tây Ban Nha.

Nhận định chung về khủng hoảng kinh tế ở khu vực đồng euro và EU 27 vào thời điểm chuẩn bị kết thúc quý II năm 2009 là đã chạm đáy và sẽ hồi phục, theo hình chữ U². Với khu vực Eurozone: Quý I/2009 là thời kỳ nặng nề nhất của kinh tế Eurozone với mức độ sụt giảm tới -2,5% so với quý IV 2008, còn sang quý II/2009, theo các chỉ số

¹

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15048_en.pdf, tải ngày 2 tháng 7 năm 2009.

² Nhận định về nền kinh tế Đức, đầu tàu của khu vực, ngày 20/6 Thủ tướng Đức Angela Merkel cho rằng khủng hoảng kinh tế Đức đã chạm đáy và sẽ hồi phục theo hình chữ U (chậu tắm "bathtub" chứ không phải theo chữ "V" tuy nhiên bà cũng mong muốn rằng thời gian hồi phục sẽ không quá dài: "I hope it is a children's bathtub and not a bathtub for people with particularly long legs").

kinh tế (mặc dù chưa có các số liệu thống kê cụ thể) có thể khẳng định kinh tế của Eurozone đã sáng sủa hơn. Cụ thể, trong tháng 5/2009, các ngành dịch vụ của Eurozone đã giảm với một nhịp độ chậm

hơn, lĩnh vực dịch vụ của Anh cũng được cải thiện và tăng trưởng trở lại, trong khi doanh số bán ô tô mới ở Đức - thị trường ô tô lớn nhất châu Âu - đã tăng mạnh 40% so với cùng kỳ năm 2008 lên khoảng 390.000 chiếc.

Bảng 1: Một số chỉ số chính của Liên minh Châu Âu
trong báo cáo về kinh tế EU tháng 3/2009

	Dự báo tháng 3/2009						So với dự báo tháng 1/2009(*)	
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2009	2010
GDP	2.0	3.1	2.9	0.9	-4.0	-0.1	-2.2	-0.6
Chỉ tiêu tư nhân	2.0	2.3	2.2	0.9	-1.5	-0.4	-1.1	-0.8
Chỉ tiêu công	1.6	1.9	1.9	2.2	1.9	1.7	0.4	0.6
Tổng vốn đầu tư	3.6	6.2	5.4	0.1	-10.5	-2.9	-4.6	-2.3
Việc làm	0.8	1.5	1.7	0.7	-2.6	-1.4	-1.0	-0.9
Thất nghiệp	8.9	8.2	7.1	7.0	9.4	10.9	0.7	1.4
Lạm phát	2.3	2.3	2.4	3.7	0.9	1.3	-0.3	-0.6
Cân bằng ngân sách của chính phủ (% GDP)	-2.4	-1.4	-0.8	-2.3	-6.0	-7.3	-1.6	-2.5
Nợ chính phủ (% GDP)	62.7	61.3	58.7	61.5	72.6	79.4	5.2	8.5
Cân bằng tài khoản trong kỳ đã được điều chỉnh (%GDP)	-0.7	-1.1	-1.0	-1.5	-1.9	-2.0	-0.4	-0.6

Giải thích: (*) "+", "-", là cao hơn hoặc thấp hơn so với dự báo của EC vào tháng 1/2009.

Nguồn: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15048_en.pdf, tài ngày 2 tháng 7 năm 2009, tr.3.

Theo một điều tra hàng tháng được Ủy ban Châu Âu, chỉ số niềm tin kinh tế tổng hợp của khu vực đồng tiền chung đã tăng từ 67.2 trong tháng 4 lên 69.3 trong tháng 5. Triển vọng việc làm tháng 5 trong ngành công nghiệp cũng tăng lên tháng thứ hai liên tiếp. Đây là tin tốt cho khu vực vốn đã chứng kiến tỉ lệ thất nghiệp tăng mạnh trong mấy tháng gần đây. Số liệu việc làm của Đức – nền kinh tế lớn nhất khu vực, cho thấy số người thất nghiệp chỉ tăng thêm 1.000 trong

tháng 4, thấp hơn nhiều so với con số 57.000 trong tháng 3/2009. Trong khi đó, niềm tin tiêu dùng ở Anh không đổi trong tháng 5 nhờ triển vọng tài chính cá nhân ở đây tăng cao. Đây là tháng thứ tư liên tiếp chỉ số này không bị giảm sút do người tiêu dùng tin tưởng vào các biện pháp do Chính phủ và Ngân hàng Trung ương Anh đang tiến hành để hỗ trợ nền kinh tế.

Cùng với những tín hiệu tích cực của quá trình hồi phục, cũng còn những nguy cơ

cho thấy có thể sẽ dẫn tới vòng xoáy của khủng hoảng mới. Đó là giá cả ở khu vực đồng tiền chung đã ngừng tăng, đây tỉ lệ lạm phát hàng năm trong tháng 5 xuống mức thấp kỉ lục là 0% và giá tăng lo lắng rằng giá cả tiếp tục giảm trong các tháng tới. Tỉ lệ lạm phát trên thấp hơn mức dự báo 0.3% của các nhà kinh tế và là thấp nhất kể từ năm 1997. Con số này trong tháng 4 là 0.6% sau khi đã lên cao tới mức 4% trước đó do giá năng lượng tăng kỉ lục. Trong các nước thuộc khu vực đồng euro, lạm phát ở Đức và Tây Ban Nha đã chuyển thành thiếu phát. Các nhà kinh tế dự báo lạm phát ở châu Âu sẽ giảm xuống thành thiếu phát trong những tháng tới, khiến Ngân hàng Trung ương Châu Âu (ECB) phải đối mặt với tình trạng suy thoái kinh tế tồi tệ nhất trong nửa thế kỷ qua. Tuy nhiên, ECB phủ nhận khả năng xảy ra giảm phát dạng xoắn ốc, đó là khi người tiêu dùng ngừng mua hàng để chờ giá thấp hơn, các cửa hàng tiếp tục hạ giá, doanh nghiệp không bán được hàng, dẫn tới tỷ lệ thất nghiệp cao và người dân lại tiếp tục hạn chế chi tiêu hơn nữa.

Tiếp tục khắc phục tác động của khủng hoảng tài chính là một trong những nhiệm vụ trọng tâm của EU, như nhận định của Thủ tướng Thụy Điển, ông Fredrik Reinfeldt, trả lời trong cuộc phỏng vấn nhân dịp Thụy Điển giữ chức Chủ tịch Luân phiên Châu Âu khẳng định: "Ưu tiên của Thụy Điển là cố gắng chống lại sự suy giảm kinh tế... Chúng tôi sẽ cố gắng tăng cường hệ thống giám sát tài chính ở EU và khôi phục lại các chức vốn

có của thị trường tài chính... Hơn nữa, chúng tôi sẽ ưu tiên hợp tác với các nước thành viên khác về chính sách tài chính và đưa ra thỏa thuận nhằm quay trở lại Đạo luật về Tăng trưởng và Ổn định"³.

- Đối với khu vực ngân hàng tài chính

Theo những thông kê mới đây, tổng mức thua lỗ của các ngân hàng trong khu vực Eurozone có thể lên đến 649 tỷ USD. Mỗi lo của giới ngân hàng châu Âu bao gồm cả việc giá nhà đất tại thị trường Mỹ giảm mạnh hơn dự đoán, nguồn vốn của các ngân hàng Eurozone ngày càng bị co hẹp, kinh tế của các khu vực có sự đầu tư của ngân hàng các nước Eurozone tại khu vực Trung và Đông Âu ngày một bị dao động. Bên cạnh đó, giá nhà đất tại thị trường Eurozone cũng liên tục giảm xuống. Đứng trước tình trạng không được cải thiện này, các chuyên gia phân tích cho rằng, kinh tế khu vực Eurozone còn suy thoái sâu hơn so với dự đoán.

Ngân hàng Trung ương Châu Âu nhận định, đại bộ phận các ngân hàng thuộc Eurozone xem ra vẫn đủ nguồn vốn, có thể không chế được cục diện khó khăn trước mắt. Tuy nhiên, các khoản cho vay liên tục bị biến đổi theo chiều hướng xấu của các ngân hàng trong khu vực, khiến cho ngành ngân hàng của Eurozone chịu những tổn thất lớn. Eurozone với khả năng dùng khoản bơm

3

<http://www.consilium.europa.eu/showFocus.aspx?id=1&focusId=387&lang=en>, tài ngày 2 tháng 7 năm 2009.

tiền từ Chính phủ một lần nữa là hoàn toàn có thể. Tuy nhiên, trong thời gian qua, các nước đều đã vay nợ với tốc độ chóng mặt do suy thoái làm giảm số tiền thuế thu về, trong khi các khoản chi thì cứ tăng vùn vụt vì hoạt động giải cứu, hỗ trợ thất nghiệp và những nỗ lực kích thích kinh tế. Theo những số liệu mà Quỹ Tiền tệ Quốc tế (IMF) mới đưa ra cho thấy, nợ công của 10 quốc gia giàu có hàng đầu thế giới sẽ tăng từ mức 78% GDP vào năm 2007 lên mức 114% GDP vào năm 2014. Chính phủ các nước này tới khi đó sẽ nợ khoảng 50.000 USD tính trên đầu mỗi công dân của họ. Những dự báo đáng báo động này đặt các nhà hoạch định chính sách tài chính các nước phát triển vào thế gọng kìm khó xử lý. Trong ngắn hạn, hoạt động vay nợ của chính phủ là một liều thuốc cần thiết để chống suy thoái. Nếu không giải cứu các ngân hàng, sự đổ vỡ trong ngành tài chính sẽ trở thành thảm họa. Nếu không kích thích kinh tế, suy thoái toàn cầu sẽ nhấn chìm thế giới chìm sâu hơn, trong một thời gian kéo dài hơn, và như thế nền tài chính càng ở thế rủi ro hơn. Tuy nhiên, xét trong dài hạn, việc mạnh tay vay nợ của ngày hôm nay là không bền vững. Cơn khát vốn của các chính phủ rốt cục sẽ đè bẹp hoạt động đầu tư công và làm giảm tốc độ tăng trưởng kinh tế. Đáng ngại hơn, quy mô vay nợ có thể lên tới mức đẩy các chính phủ vào tình trạng vỡ nợ, hoặc buộc phải cắt giảm chi phí đi vay thực tế thông qua con đường in thêm tiền, qua đó gây lạm phát. Những lo ngại về nguy cơ vỡ nợ chính phủ thời gian qua đã dồn về những quốc gia bị xem là yếu hơn

trong khu vực sử dụng đồng tiền chung châu Âu, đồng Euro, đặc biệt là các nước Hy Lạp, Ireland, Italy, Bồ Đào Nha, và Tây Ban Nha. Ở những nước này, việc sử dụng đồng tiền chung đã loại bỏ lựa chọn in tiền đơn phương.

- Vấn đề sản xuất và thương mại

Sản xuất công nghiệp khu vực châu Âu tháng 4/2009 giảm kỷ lục, suy thoái kinh tế toàn cầu khiến nhu cầu hàng hóa giảm mạnh. Cơ quan thống kê châu Âu công bố sản xuất công nghiệp tháng 4/2009 suy giảm 21,6% so với 1 năm trước, mức suy giảm mạnh nhất từ năm 1986. Lĩnh vực sản xuất hàng tiêu dùng bền tháng 4/2009 đi xuống 22,4%. Từ tháng 2/2009, đồng euro tăng giá 12% so với USD, các công ty sản xuất xuất khẩu của khu vực châu Âu vì thế gặp rất nhiều khó khăn. Theo thống kê mới đây, trong tháng 4/2009, thặng dư thương mại của khu vực đồng euro với phần còn lại của thế giới đạt 2,7 tỷ euro so với mức 2,2 tỷ tháng 4/2008. Còn thặng dư thương mại của EU 27 với thế giới trong tháng 4/2009 là -7,8 tỷ euro so với mức -9,2 tỷ của tháng 3/2009 và mức -2,3 tỷ của tháng 3/2008. Tài khoản vãng lai của EU 27 trong quý I/2009 thâm hụt 50,8 tỷ euro so với mức 46,2 tỷ quý I năm 2008 và 57,3 tỷ quý IV/2008. Thặng dư trong cán cân thương mại dịch vụ của quý I/2009 là 15,3 tỷ euro so với mức 18,5 tỷ quý I/2008 và 17,1 tỷ quý IV/2008⁴.

⁴ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-11062009-AP/EN/2-11062009-AP-EN.PDF ngày 11/06/2009.

Bảng 2 : Cân bằng thanh toán thương mại của EU27 (tỷ Euro)

	Q1/2008	Q2/2008	Q3/2008	Q4/2008	Q1/2009
Cán cân thanh toán trong kỳ		-73.2	-67.4	-57.3	-50.8
Cán cân thanh toán thương mại trong lĩnh vực dịch vụ	18.5	21.3	18.5	17.1	15.3
Cán cân thanh toán tính theo tỷ lệ % GDP	-1.5%	-2.3%	-2.2%	-1.8%	-1.8%

Nguồn : Eurostat,

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/09/84&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>, tải này 3 tháng 7 năm 2009.

- Lao động và thất nghiệp

Tỷ lệ thất nghiệp tiếp tục gia tăng hay số người có việc làm đang giảm đi. Trong khu vực đồng euro, số người có việc làm trong quý I/2009 giảm đi 0.8% so với cuối năm 2008, tính cho cả EU 27, con số cũng tương tự là 0,8% hay 1.916 ngàn người. Còn so với cùng kỳ năm ngoái, số người có việc làm trong EU 27 giảm đi 1,2%, đến đầu quý II/2009 có 223,8 triệu lao động trong toàn Liên minh. Tính đến tháng 5/2009, số lượng thất nghiệp của EU27 là 21.462 triệu người, tương đương với tỷ lệ 9,5% và so với tháng 4/2009 lượng người thất nghiệp ở EU tăng 385.000 người, đối với khu vực Eurozone, mức thất nghiệp tương ứng là 15,013 triệu người tính đến tháng 5/2009 và mức thất nghiệp ở khu vực này tháng 5 so với tháng

4/2009 là 273.000 người. Nếu so mức người thất nghiệp với cùng kỳ năm ngoái (5/2008) là tăng 5,111 triệu người ở EU27 và 3,4 triệu người⁵ khu vực Eurozone.

Rõ ràng, với những gì đang diễn ra kể từ sau khủng hoảng tài chính, tỷ lệ việc làm và thất nghiệp ở EU tăng nhanh. Bảng 3 cho thấy, hạn mức việc làm đặt ra trong Chiến lược Lisbon (2000) ở Liên minh Châu Âu đến năm 2010 ở mức 70% cho toàn Liên minh rất khó đạt được, nếu như mức việc làm năm 2008 dao động quanh mức 66%, thì dự báo cho đến năm 2010 khoảng 63,5%.

⁵

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=STAT/09/97&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>, tải ngày 2 tháng 7 năm 2009.

Bảng 3: Tình hình việc làm và thất nghiệp ở khu vực Eurozone và EU

Thay đổi % so với năm trước	Khu vực Eurozone				So sánh với năm 2008 (dự báo)		EU 27				So sánh với năm 2008 (dự báo)	
	2007	2008	2009	2010	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2009	2010
Dân số ở độ tuổi lao động (16-64)	0,5	0,4	0,2	0,1	0,0	0,0	0,4	0,3	0,2	0,1	0,0	0,0
Lực lượng lao động	0,8	1,0	0,2	0,2	-0,3	-0,3	0,7	1,0	0,2	0,2	-0,2	-0,2
Việc làm	1,7	0,7	-2,6	-1,5	-2,2	-1,6	1,7	0,7	-2,6	-1,4	-2,1	-1,5
Việc làm (triệu người)	2,7	1,3	-3,5	-2,2	-3,6	-2,6	4,0	1,9	-5,5	-3,1	-5,1	-3,7
Thất nghiệp (triệu người)	11,7	11,8	15,6	18,1	2,3	4,2	16,9	16,8	22,7	26,3	3,8	6,7
Tỷ lệ thất nghiệp (% của lực lượng lao động)	7,5	7,5	9,9	11,5	1,5	2,8	7,1	7,0	9,4	10,9	1,6	2,8
Năng suất lao động, tổng thể của nền kinh tế	1,0	0,1	-1,4	1,5	-2,0	0,6	1,6	0,7	-1,3	1,4	-2,4	0,1
Tỷ lệ lao động (tỷ lệ % theo dân số ở độ tuổi lao động)	65,7	66,1	64,4	63,4	-1,4	-2,4	65,4	65,9	64,2	63,2	-1,3	-2,3

Nguồn: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication15048_en.pdf, tài ngày 2 tháng 7 năm 2009.

2. Các giải pháp ứng phó và dự báo triển vọng.

- Các giải pháp ứng phó

Liên minh Châu Âu đã dùng mọi liệu pháp để qua khỏi giai đoạn trầm trọng nhất, hiện nay toàn khu vực cũng như từng quốc gia đã có thời gian để tiếp tục “đặc trị” khu vực ngân hàng tài chính với những giải pháp cụ thể bao gồm tăng vốn hỗ trợ và bảo lãnh cho các ngân hàng đồng thời tăng cường kiểm tra giám sát các hoạt động tài chính, tiếp tục thực hiện các giải pháp phục hồi như lưu thông tín dụng tăng cường đầu tư cho nền kinh tế thực, kích cầu và thúc đẩy thương mại. Cụ thể :

Thứ nhất, chính sách hạ lãi suất của Ngân hàng Trung ương Châu Âu (ECB).

Cũng như các nước khác, sử dụng hạ lãi suất cơ bản của các ngân hàng trung ương là một trọng những biện pháp nhằm hạn chế rủi ro cho hệ thống tài chính – ngân hàng. EU cũng không phải là trường hợp ngoại lệ. Đến nay hệ thống ngân hàng EU đã vượt qua giai đoạn khó khăn nhất, nhưng trong bối cảnh lãi suất cơ bản đã hạ xuống mức 1% song dòng chảy tín dụng vẫn yếu. Ngân hàng Trung ương Châu Âu (ECB) tìm kiếm các biện pháp mới nhằm thúc đẩy hoạt động tín dụng trong khu vực sử dụng đồng tiền chung euro (Eurozone). ECB cũng chỉ ra những dấu hiệu cho thấy suy thoái kinh tế ở Eurozone có thể đã qua đáy, mặc dù Ủy ban Châu Âu vẫn dự báo kinh tế khu vực này sẽ giảm 1,9% trong năm nay. Vấn đề gai góc còn lại hiện nay chính là tăng trưởng tín dụng, mà các số liệu

của ECB cho thấy vẫn rất chậm trong tháng 4 vừa qua. ECB đã thông báo kế hoạch mua 60 tỷ euro (85 tỷ USD) trái phiếu có đảm bảo, nhằm hỗ trợ sự hồi phục cung tiền mặt ở các thị trường Pháp, Đức và Tây Ban Nha, nơi nắm giữ một lượng lớn loại trái phiếu này. Ưu tiên hiện nay của ECB là giữ tỷ lệ lạm phát dưới 2%, song lại đang đối mặt với nguy cơ giảm giá - động thái có thể dẫn tới thiếu phát, làm hạn chế các hoạt động kinh tế. Nhà phân tích thị trường Howara Archer ở IDS Global Insight cho rằng, việc các điều kiện tín dụng vẫn chưa được nới lỏng chính là khó khăn hàng đầu của giới doanh nghiệp và đầu tư, ảnh hưởng lớn đến triển vọng phục hồi ở khu vực eurozone và làm tăng sức ép đối với ECB trong việc áp dụng các biện pháp phi chuẩn.

Thứ hai, sử dụng các gói kích thích kinh tế đồng thời đưa ra các chính sách kiểm soát các khoản hỗ trợ tài chính, tránh sự bóp méo cạnh tranh ở EU. Cho đến thời điểm trước Hội nghị thượng đỉnh EU (18-19/6/2009), Chính phủ 27 nước thành viên EU đã thông qua gói tài chính 3.77 ngàn tỷ euro (5.3 ngàn tỷ USD) nhằm giúp cho hệ thống ngân hàng vượt qua giai đoạn khó khăn nhất. Trong đó 311.4 tỷ euro bơm vốn trực tiếp, 2.92 tỷ bảo lãnh các tài sản xấu, 505.5 tỷ hỗ trợ thanh toán. Danh sách các nước theo thứ tự: Anh xếp vị trí đầu tiên với 781.2 tỷ euro, Đan Mạch 593.9 tỷ; Đức 554.2 tỷ; Ai-len 384.5 tỷ; Pháp 350.1 tỷ; Bỉ 264.5 tỷ; Hà Lan 246.1 tỷ; Áo 165 tỷ; Thụy Điển 142 tỷ và Tây Ban Nha 130 tỷ euro. Đồng thời, Ủy ban Châu Âu đã đưa ra hơn 50 quyết định, phê chuẩn

25 biện pháp mang tính quốc gia ở 10 nước thành viên nhằm mục đích ổn định tập đoàn và việc làm trong bối cảnh kinh tế thực tế...

Như vậy, EU một mặt giúp đỡ hệ thống ngân hàng thông qua các gói kích thích, mặt khác đồng thời cũng ban hành chính sách kiểm soát trợ cấp nhà nước trong lĩnh vực tài chính - ngân hàng⁶, mục tiêu của EU đưa ra là *ổn định tài chính, đảm bảo các khoản vay tới được nơi thực sự cần và ngăn chặn, giải quyết được khủng hoảng* mặt khác đảm bảo các khoản trợ cấp không bóp méo cạnh tranh trong lĩnh vực tài chính tiền tệ giữa các nước thành viên EU. Việc trợ cấp nhà nước không làm tổn hại lợi thế cạnh tranh trong lĩnh vực tiền tệ ngân hàng với các quốc gia khác trong Khối, tức đảm bảo cạnh tranh công bằng giữa các nước thành viên trong Khối; cơ chế hỗ trợ vốn phải được đưa ra "cơ hội" cho tất cả các ngân hàng ở EU mà không có những điều kiện phân biệt đối xử giữa các ngân hàng, có nghĩa là đảm bảo cạnh tranh giữa các ngân hàng trong Liên minh; Cơ chế hỗ trợ cần phải đảm bảo hệ thống ngân hàng trở về chức năng thị trường thông thường, tức các khoản trợ cấp nhà nước không gây ảnh hưởng tới chức năng cơ bản của ngân hàng. Việc EU ban hành chính sách kiểm soát hỗ trợ nhà nước nhằm đối phó với cuộc khủng hoảng tài chính hiện nay đã góp phần ổn định và hoạt động hiệu quả thị trường tài

⁶ Ủy ban Châu Âu (5.12.2008). *The recapitalisation of financial institutions in the current financial crisis: limitation of aid to the minimum necessary and safeguards against undue distortions of competition*, http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/recapitalisation_communication.pdf, tải ngày 8 tháng 12 năm 2008.

chính của EU, tránh sự sụp đổ, gây tổn thất cho sự phát triển kinh tế của EU nói riêng và gây những “hiệu ứng” xấu đối với hệ thống tài chính toàn cầu nói chung.

Thứ ba, xây dựng cơ chế kiểm soát rủi ro tín dụng. Các nhà lãnh đạo 27 nước EU tại Hội nghị thượng đỉnh Brussel ngày 18-19/6/2009 đều nhận định đã có những dấu hiệu “phục hồi kinh tế bền vững và “đoàn kết duy trì phục hồi kinh tế”, đồng thời các nhà lãnh đạo thông qua chương trình khắc phục thâm hụt ngân sách để chống lại khủng hoảng tài chính. Theo đó, các khoản chi tiêu của các chính phủ 27 nước thành viên sẽ vượt qua mức 5% GDP trong các năm 2009 và 2010, để đảm bảo phục hồi tăng trưởng, với ưu tiên hàng đầu là “hạn chế các tác động tiêu cực của suy giảm và duy trì việc làm”. Tại Hội nghị, các nhà lãnh đạo EU27 đã nhất trí thành lập cơ quan kiểm soát tài chính, gồm Ủy ban Rủi ro hệ thống Châu Âu (European Systemic Risk Board)⁷, trực thuộc ECB, nhiệm vụ chính của Ủy ban này là: Kiểm soát và đánh giá những rủi ro tiềm tàng đe dọa đến sự ổn định tài chính; Đưa ra các cảnh báo đối với các nhà lập chính sách và

giám sát; Trường hợp cần thiết có thể đưa ra các khuyến nghị hoặc đưa ra các tư vấn, kể cả ra một “dự luật” nhằm đối phó với những rủi ro khủng hoảng; Thực hiện kiểm soát theo yêu cầu của cảnh báo và khuyến nghị đã được đưa ra; Hợp tác với IMF, Hệ thống giám sát tài chính và các nước khác trên thế giới. Đồng thời, Hội đồng Châu Âu cũng nhất trí thành lập Hệ thống giám sát Tài chính Châu Âu (European System of Financial Supervisors) trên cơ sở ba cơ quan giám sát châu Âu, cụ thể: Cơ quan giám sát Ngân hàng Châu Âu, Cơ quan giám sát Bảo hiểm và Lương hưu ngành châu Âu và cơ quan giám sát Thị trường châu Âu⁸. Hệ thống giám sát tài chính có nhiệm vụ nâng cao khả năng giám sát hệ thống tài chính của các nước thành viên; tăng cường việc giám sát các định chế tài chính xuyên quốc gia và có thể ban hành các quy định giám sát chung áp dụng chung cho tất cả các thể chế tài chính ở EU, kể cả các tổ chức liên quan đến tín dụng. Hội đồng cũng đề nghị Ủy ban Châu Âu đề xuất để Hội đồng Châu Âu xem xét về vai trò Hệ thống giám sát Tài chính trong điều phối, giám sát trong quá trình xảy ra khủng hoảng, kể cả trách nhiệm của cơ quan giám sát của các nước thành viên để góp phần ổn định và kiểm soát được tình hình khủng hoảng, xem xét kiểm tra trách nhiệm, vai trò của Ngân hàng Trung ương về vấn đề quy định gói trợ cấp khẩn cấp.

⁷ Thành viên của Hội đồng này do ECB bầu dự kiến gồm: Chủ tịch – dự kiến là Chủ tịch ECB, Phó chủ tịch, đại diện của 27 Ngân hàng Trung ương các nước thành viên, Phó chủ tịch ECB, Đại diện của ba cơ quan giám sát châu Âu; thành viên của Ủy ban Châu Âu; Các quan sát viên của Ủy ban này gồm đại diện của cơ quan giám sát các nước thành viên, Chủ tịch của Hệ thống giám sát Tài chính Châu Âu, Hội đồng kiểm soát Rủi ro được điều hành bởi Chủ tịch và Phó chủ tịch, 2 thành viên thuộc Ngân hàng Trung ương các nước thành viên (1 thành viên đến từ nước thuộc khu vực Eurozone và 1 thành viên ngoài Eurozone), Chủ tịch của ba cơ quan thành viên Cơ quan Giám sát châu Âu, thành viên của Ủy ban Châu Âu và Chủ tịch của EFC.

⁸ Hệ thống giám sát Tài chính châu Âu được kế thừa trên Ủy ban Giám sát châu Âu với ba ủy ban là Ủy ban giám sát Ngân hàng Châu Âu, Ủy ban giám sát Bảo hiểm và Lương hưu ngành Châu Âu và Ủy ban Điều tiết Thị trường chứng khoán châu Âu.

- Dự báo triển vọng

Phục hồi nền kinh tế EU trong ngắn hạn sẽ khó xảy ra, đặc biệt là trong năm 2009. Các chỉ số dự báo vĩ mô, kể cả dự báo của Ủy ban Châu Âu đưa ra không mấy lạc quan về tỷ lệ tăng trưởng, thất nghiệp, thâm hụt ngân sách, thực thi các gói kích thích kinh tế... EU đã thực thi gói kích thích kinh tế với 200 tỷ Euro, tương đương 1,5% GDP EU, với mục tiêu tiếp tục thực hiện chính sách tăng trưởng và việc làm, phát triển bền vững mà mục tiêu đã đặt ra trong Chương trình nghị sự Lisbon (2000) và thực hiện các mục tiêu trong Hiệp ước Tăng trưởng và Ổn định. Tuy nhiên, những bất ổn, tác động của khủng hoảng này không dễ hồi phục sớm, mà cần có những khoảng thời gian nhất định để hồi phục. EU cùng các nước cần phải phối hợp với các tổ chức tài chính quốc tế, phối hợp cùng với nhóm nước G20 để đưa ra các chính sách chung, cùng nhau giám sát hiệu quả các rủi ro về tài chính ngân hàng, ngăn chặn chủ nghĩa bảo hộ xuất hiện qua các gói kích thích kinh tế của mình.

Có thể nói, các nước thành viên EU đang rơi vào tình trạng suy thoái nặng nề, biểu hiện rõ nhất là tình trạng sản xuất suy giảm, thất nghiệp tăng nhanh, GDP tăng trưởng âm, thâm hụt ngân sách... EU và các nước thành viên một mặt đưa ra các gói kích thích kinh tế, mặt khác cũng đưa ra hệ thống giám sát tài chính mới với mục tiêu là phát hiện và ngăn chặn các rủi ro mới phát sinh trong hệ thống tài chính ngân hàng. Điều này góp phần ổn định và khôi phục kinh tế, hạn chế được tác động tiêu cực của cuộc khủng

hoảng, tiếp tục thực hiện mục tiêu phát triển kinh tế tri thức và trở thành một nền kinh tế cạnh tranh với các nước trên thế giới mà EU và các nước thành viên đặt ra trong Chiến lược Lisbon (2000).

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn An Hà, *Châu Âu với khủng hoảng tài chính toàn cầu*, Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu, số 5(104)/2009.
2. Đỗ Tá Khánh, *Tác động của khủng hoảng kinh tế hiện nay đến Liên minh Châu Âu*, Tạp chí Nghiên cứu Châu Âu số 5(104)/2009.
3. Hội đồng Châu Âu, *Presidency Conclusions*, ngày 18-19/6/2009, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/108622.pdf, tải ngày 3 tháng 7 năm 2009.
4. Ủy ban Châu Âu, *European financial supervision*, Ngày 27/5/2009, http://ec.europa.eu/internal_market/finances/docs/committees/supervision/communication_may2009/C-2009_715_en.pdf, tải ngày 4 tháng 7 năm 2009.
5. <http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/business/8104546.stm>
6. <http://www.asset.vn/TinTheGioi/kinhtequote/kinhtechauau/18757.asset>
7. <http://www.asset.vn/TinTheGioi/kinhtequote/kinhtechauau/18252.asset>
8. <http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601109&sid=aL1vvSBYXBM>
9. <http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601085&sid=aX4ct67cP7bw>
10. <http://www.asset.vn/TinTheGioi/kinhtequote/kinhtechauau/17897.asset>
11. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=736>, tải ngày 2 tháng 7 năm 2009.